

VERDER BOEREN

Jan van 't Zelfde

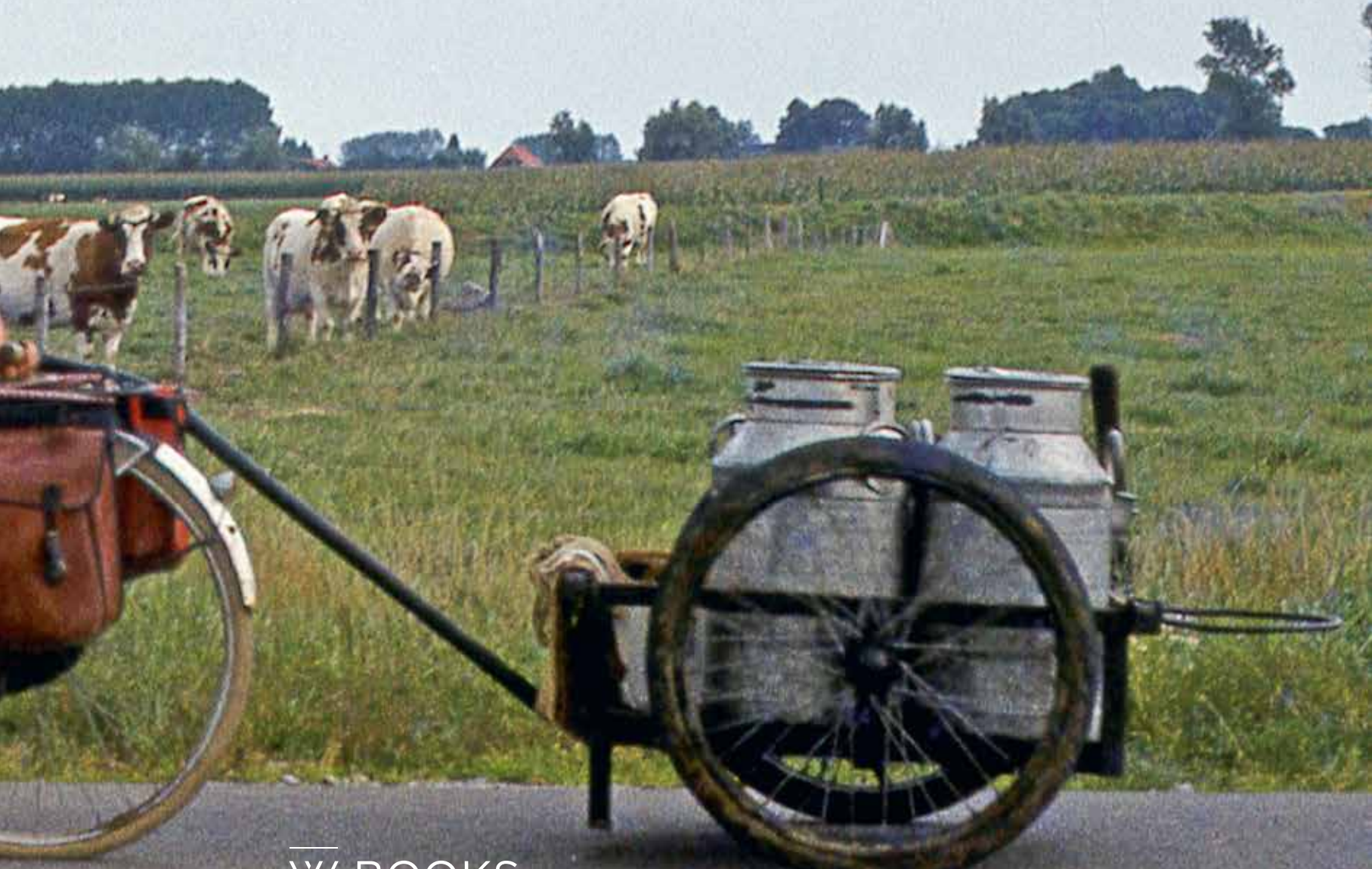

STEENDEREN • Hartemink gaat melken. Aan zijn hand neemt hij het karretje met melkbussen mee.
De koeien staan al op hem te wachten. (augustus 1982)

Jan van 't Zelfde

VERDER BOEREN

W BOOKS

INHOUD

- 13** Veel veranderde in het boerenleven, maar niet alles
– Marij Leenders

LENTE

- 22** Nieuw leven
23 Snoeien
24 Op stal
30 Mest
36 Boerinnen en boeren
40 Land bewerken
42 Poten en zaaien
46 Werkpaarden
50 Voorjaars schoonmaak
50 Rietdekker
51 Kunst
52 Binnen bij boeren
54 Werken met water
56 Bloemen
58 De koeien gaan naar buiten
62 Kaasmaken
64 Honing
66 Met paard en wagen

ZOMER

- 72** Tulpenbollen
76 Ruiters, hokken en schelven
78 Veemarkt
82 Koeien
86 Melkenstijd
100 Boerderijen
104 Versieringen
106 Verkoop aan de weg
108 Grasmaaien
110 Hooischudden
112 Wiersen
114 Hooi
116 Even pauze
118 Veevoervoer over water
119 Maaien
120 Kalfjes voeren
122 Protest
124 Hoog bezoek
126 Rogge
128 Stro
130 Peren
132 Druiven
134 Bruine bonen
136 Aardappelen rooien
138 Smederij

HERFST

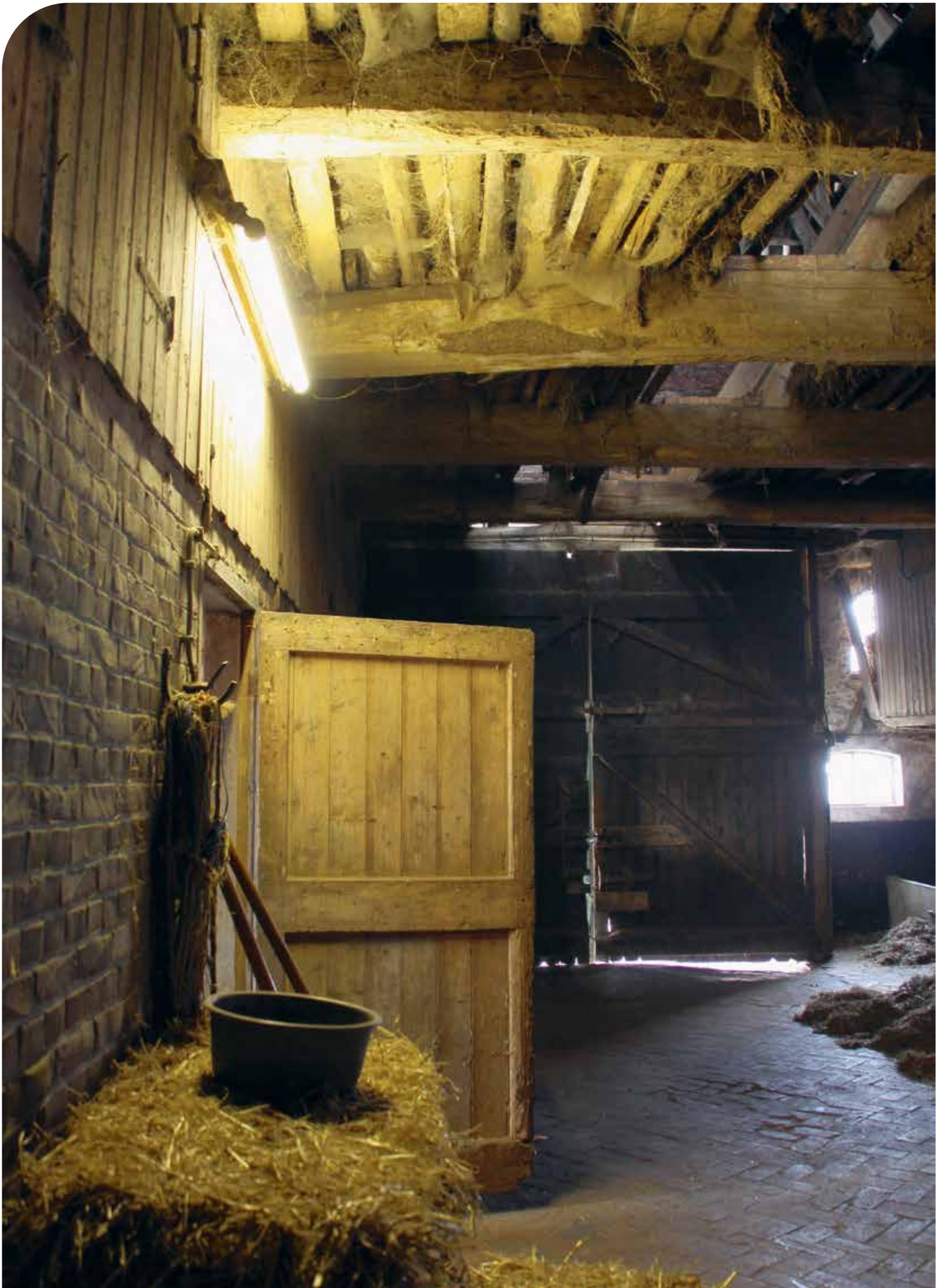
- 142** Combine
- 146** Sloten en baggeren
- 148** Bloembollen poten
- 150** Voederbieten
- 152** Bijgebouwen
- 154** Stilleven
- 156** Wortelen
- 158** Koeien naar binnen
- 159** Gele mosterd
- 162** Jagers

WINTER

- 166** Winterse werk-
omstandigheden
- 168** Vervoer en gereedschap
- 172** Melken in de stal

- 176** Colofon

Marij Leenders

VEEL VERANDERDE IN HET BOERENLEVEN, MAAR NIET ALLES

Op het boerenbedrijf zijn veel kleine tradities. Talloze handelingen zijn ingesleten als voetpaden door het gras. Ze worden van generatie op generatie overgedragen. Een gemeenschappelijk levensritme waarbij de tijden van opstaan, zaaïen, planten en oogsten vastliggen. Maar ook wie er wanneer uitgenodigd wordt op bezoek, op kraamvisite gaat en wie te gast is op de bruiloft en wat daarbij wordt gegeten. Ook de methodes van werken hebben een vast patroon. Wederkerigheid van boeren onder elkaar is de ongeschreven regel. Dit levensritme wordt in de loop van de tijd op allerlei fronten aangepast aan het 'stadsleven', maar wat blijft is de onderlinge betrokkenheid die altijd nog sterker is dan in de stad.¹

De blik van fotograaf Jan van 't Zelfde is gericht op deze veranderingen maar ook op dat wat hetzelfde blijft. Hij maakt het kleine, het gewone, het subtiele van het dagelijkse leven op de boerderij zichtbaar. De boer(in) neemt hierbij bijna altijd een prominente plaats in. Vaak zijn de mensen dicht op de huid gefotografeerd. Niet geposeerd, maar werkend met de blote hand of met een werktuig. Volgens Jan 'leven boeren 't leven, hooggeplaatsten spelen 't leven'. Een opleiding tot fotograaf heeft Jan niet gehad, dat is een bewuste keuze. Hij vaart op z'n intuïtie. Samen met z'n vrouw Hermi gaat hij bij boeren langs en bouwt hij een vertrouwensband met ze op. Jan wordt altijd gastvrij onthaald en krijgt de vrije hand om te fotograferen. De boeren vragen of ze hun goeie pak uit de kast moeten halen, maar daar wil Jan niets van weten: 'gewoon je werk doen'! De afbeeldingen laten respect zien voor het werk van de boeren. Ze zijn met veel gevoel voor kleur en lichtinval gemaakt. Het is niet verwonderlijk dat het echtpaar

Van 't Zelfde veel cadeautjes ontving: de boeren voelen zich gezien en gewaardeerd in hun beroep. De geur van de koeien op stal stijgt uit de afbeeldingen op. De vuile werkkleding op de kapstok kun je haast aanraken, zo scherp en realistisch zijn ze afgebeeld. 'Ik fotografeer vanuit mijn hart', aldus Jan.²

In dit fotoboek volgen we de seizoenen. Het past bij het cyclische boerenleven van 'met de natuur mee boeren'. Centraal staat de vraag: wat verandert en wat blijft en wat betekent dit eigenlijk voor de gewone boer?

Veel veranderde maar niet alles³

Hoe kijken we naar het verleden en vanuit welk kader doen we dat? Met de 'boerenfoto's', gemaakt tussen 1960-2026, hebben we een nieuwe bron om de ontwikkeling van het boerenleven bloot te leggen. Over de leefwereld van boeren is zo weinig vastgelegd, een paar liedjes, een paar autobiografieën. Die leemte betekent ook dat veel stedelingen weinig weten over de ziel van de boer, zijn omgang met de levende have of de werkomstandigheden.⁴ De boeren zelf hebben niet veel (geschreven) bronnen nagelaten. Foto's zijn daarom monumenten geworden voor de teloorgang van het boerenleven in Europa. Ze doen een ander licht schijnen op de boeren. De inbedding in de historische context, maakt duidelijk dat in de periode 1960-2026 voor de boeren veel veranderde, maar niet alles.

Na de Tweede Wereld oorlog komen de boeren in het keurslijf van de 'groei'. De honger van de oorlog moest stoppen. Het belangrijkste was daarom de productiviteit van de boeren te vergroten. Het platteland veranderde ruimtelijk en sociaal door de naoorlogse landbouw-

ZOETERWOUDE, DE GROTE POLDER • Marc Heijboer uit Zevenhoven injecteert vloeibare stikstof met een Duport spaakwielbemester. (mei 2022)

DE KOEIEN GAAN NAAR BUITEN

↑ **WARMOND** • De koeien gaan naar buiten, Bertus Heemskerk gaat de stal uit naar het land. (april 2012)

→ **WARMOND** • Bertus Heemskerk is met een koe in het weiland aangekomen. Hij heeft vandaag veel bekijks. (april 2012)

2012 MEI • WARMOND • Jan van Rijn duwt een koe op zijn plaats in de bok. De koeien zijn na de vaartocht op de Leede in de Zwanburgerpolder aangekomen. Ze gaan nu uitmaken wie de leidster

wordt van de groep. De koe wordt, met veel inspanning, in de bok vastgezet door Jan van Rijn. Het is niet de bedoeling dat ze tijdens de bootreis overboord springt. (mei 2012)

↑ **DINTELOORD** • Nadat de bollen schoon-
gespoeld zijn, worden ze in de overlaad-
wagen gestort. De landspoeler heeft
rupsbanden en rijdt in de hondenloop,
zo wordt de insporing tot een minimum
beperkt. (juli 2016)

→ **DINTELOORD** • De bollen met aarde eraan
worden in de landspoeler schoongespoeld.
(juli 2016)

WARMOND • In de schuur wordt het vuil tussen de bollen door Annet de Vroomen verwijderd. Daarna begint het pellen van de bollen. Manden met gepelde bollen staan in de schuur. Annet kiest een bak bollen leeg. (juli 2016)

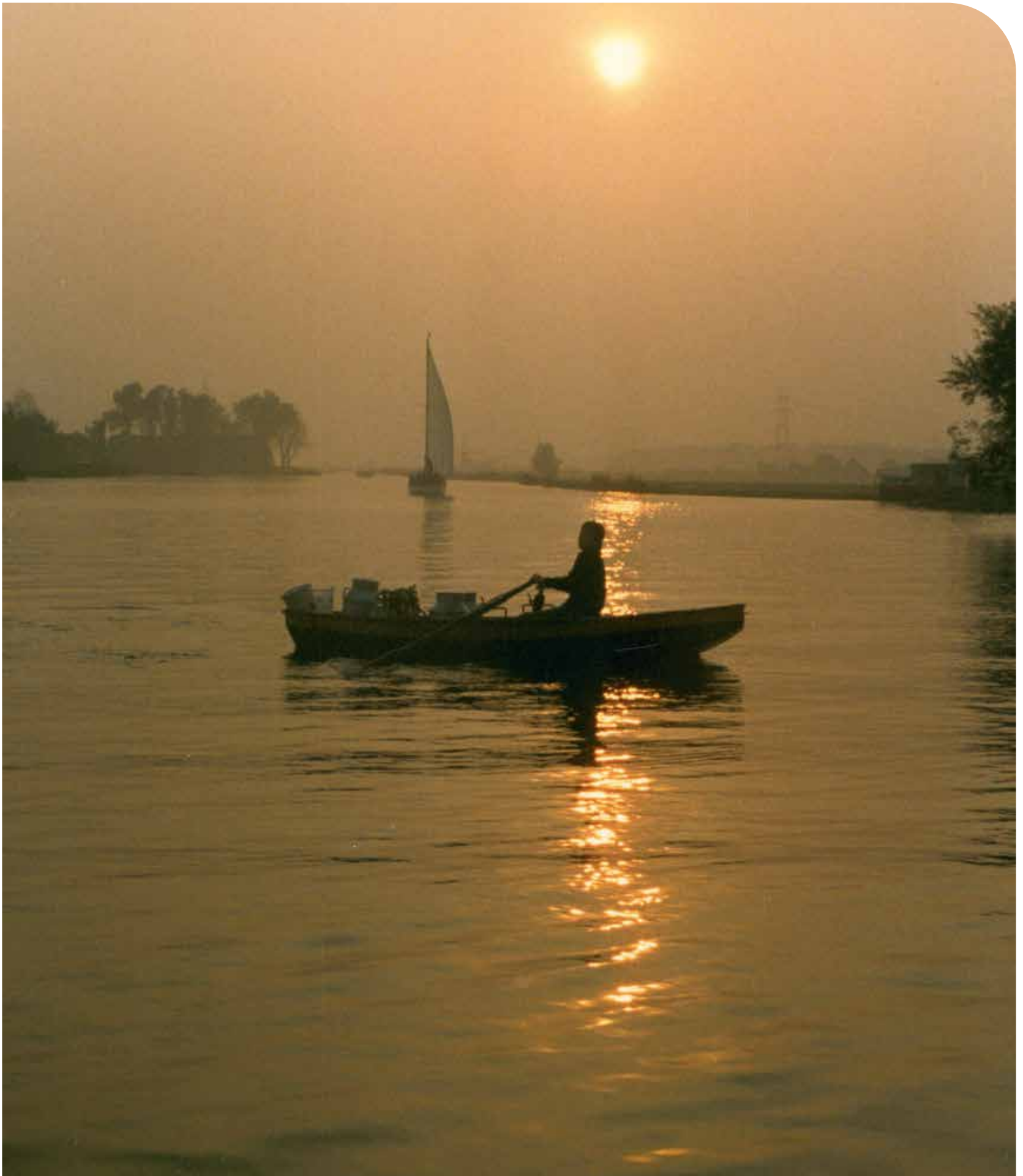
HOOGMADE • Cees van der Meer tilt de volle bussen uit de boot op de losplaats aan de Van Klaverweijdeweg. Andere boeren hebben hun bussen al neergezet. (maart 1981)

WOUBRUGGE, VIARAMBACHTSWEG • De volle bussen worden op de wagen geslingerd door Cees Overes, de melkrijder. (mei 1981)

HOOGMADE • Cees Overes rijdt op de Van Klaverweijdeweg en haalt de volle bussen op. Ben Jansen helpt hem deze avond en zit op de melkbussen. (juni 1981)

HOOGMADE • Nico van der Meer is klaar met melken in de Voorofsche Polder. Hij vaart op de Does naar de weg. (oktober 1986)

HOOISCHUDDEN

TERSCHELLING • Boeren mochten in 1976 vanwege de zeer droge zomer bij uitzondering hooien op de Boschplaat. Met een acrobaat wordt het gras geschud. (juli 1976)

AAGTEKERKE • Het gras wordt geschut. (april 2009)

UITGAVE

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

FOTOGRAFIE EN BIJSCHRIFTEN

Jan van 't Zelfde

INLEIDING

Marij Leenders

BASISVORMGEVING

Frank de Wit

© 2026 / WBOOKS / Jan van 't Zelfde

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, het zij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2026

ISBN 978 94 625 8769 4
NUR 680

DANKWOORD

Ik wil alle boerinnen en boeren bedanken die mij ontvangen hebben op hun boerderij. Zij gaven mij toestemming om de foto's te maken, die in het boek zijn opgenomen. Natuurlijk vergeet ik niet de vele kopjes koffie, thee of frisdrank die ik met hen gedronken heb, vaak met een lekker koekje of gebak erbij. Verder bedank ik iedereen die mij informatie verstrekte of mij op enigerlei wijze geholpen heeft. Veel dank gaat uit naar Janny Kamphof, die mij vele uren heeft geholpen met het uitzoeken van de foto's voor het boek. Tenslotte dank aan mijn uitgever WBOOKS.

OVER DE MAKERS

Jan van 't Zelfde fotografeert al vele jaren als amateur het platteland van Nederland. In het bijzonder boeren, boerinnen en hun boerderijen, molens en klederdrachten, vooral die van Staphorst. Hij woont in Leiden en als geboren inwoner van de stad legt hij de oude binnenstad ook van jongs af vast op de gevoelige plaat. Zwitserland heeft zijn speciale belangstelling en ook daar fotografeert hij het landleven, de natuur, molens en de klederdrachten. Van 't Zelfde is een kleinzoon van een boer uit Ridderkerk. Hij publiceerde eerder, met Haro Hielkema, het boek *Boeren blijven* (Zwolle 2017).

Marij Leenders is historicus. Ze was tot 2024 werkzaam aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Ze is auteur van onder meer het boek *Hoe de natuur uit de landbouw verdween* (Zwolle 2024). Leenders groeide op in een boerenfamilie in de Brabantse Peel.